

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

Brief aan de leden
T.a.v. het college en de raad

informatiecentrum tel.
(070) 373 8393

uw kenmerk

bijlage(n)

1

betreft
Voortgang samenwerking in de
waterketen

ons kenmerk
ECFD/U201401092
Lbr. 14/045

datum

5 juni 2014

Samenvatting

Gemeenten en waterschappen zijn in het afgelopen jaar weer meer gaan samenwerken in de afvalwaterketen. Hierdoor houden ze de lastenontwikkeling gematigd. Bovendien is de kwaliteit van dienstverlening gehandhaafd. Er is dus een goede prestatie geleverd.

De samenwerking in de regio's is in de volgende fase aanbeland. Van het gezamenlijk vaststellen van ambities en plannen zijn we in de uitvoering van maatregelen gekomen. Daar ligt voor bestuurders in de komende collegeperiode de taak om zorg te dragen dat we de ambities voor kwaliteitsverbetering en kostenbesparing in 2020 kunnen halen. Hoewel de lastenontwikkeling een positief beeld laat zien signaleert de Visitatiecommissie Waterketen dat dit niet vanzelfsprekend is en nog de nodige inspanning vraagt.

- 5 JUNI 2014

RB

Beh. Ambt.:
Streefdat.:
Afschr.: <i>BevW/Raad</i>

Gemeente Woerden 14.009148

Registratiedatum: 06/06/2014
Behandelend afdeling
Afgehandeld door/op:

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

Aan de leden

Informatiecentrum tel.
(070) 373 8393

uw kenmerk

bijlage(n)

1

betreft

Voortgang samenwerking in de
waterketen

ons kenmerk

ECFD/U201401092
Lbr. 14/045

datum

5 juni 2014

Geacht college en gemeenteraad,

In 2011 hebben de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en Unie van Waterschappen (UvW) het Bestuursakkoord Water ondertekend. Hierin staan afspraken om de waterketen (drinkwater + riolering + zuivering) doelmatiger te beheren. De doelen van het akkoord zijn het beperken van kosten en kwetsbaarheid en het vergroten van de kwaliteit van dienstverlening¹. In de afgelopen jaren hebben gemeenten en waterschappen deze uitdaging gezamenlijk opgepakt en zelfstandig 60 regio's gevormd waarin intensieve samenwerking gezocht wordt.

Jaarlijks brengen VNG en UvW de voortgang van de samenwerking in beeld. In samenwerking met het COELO² brengen we de ontwikkeling van de heffingen voor de afvalwaterketen in beeld. Ook bevragen we de regio's over de mate van samenwerking op verschillende werkprocessen in het beheer van de waterketen. Een gedetailleerd beeld van de uitvraag over 2013 vindt u in de factsheet in de bijlage. Met deze brief gaan we in op enkele van de belangrijkste bevindingen.

---

¹ Voor meer informatie zie o.a. ledenbrief op: http://www.vng.nl/onderwerpenindex/milieu-en-mobiliteit/water-en-riolering/water-en-riolering#Bestuursakkoord_water

² Allers et al 2014: Atlas van de lokale lasten, COELO-rapport 14-3:
http://www.coelo.nl/index.php?option=com_content&view=article&id=245:atlas-van-de-lokale-lasten-2014&catid=122:nieuws-2014-2&Itemid=1099

Behoud van kwaliteit en een gematigde lastenontwikkeling

In het Bestuursakkoord Water is afgesproken dat we nagaan of de afspraken worden nagekomen. Dat doen we door de lastenontwikkeling in beeld te brengen langs twee invalshoeken. De eerste is de opbrengst van de twee heffingen, de rioolheffing en de zuiveringsheffing. De autonome opbrengstenontwikkeling is ingeschat en er is een prognose opgesteld van de lastenontwikkeling die resulteert na meer intensieve samenwerking. De feitelijke opbrengstontwikkelingen van gemeenten en waterschappen blijven in de periode 2010 t/m 2014 flink onder de prognoses, zie figuren 1 en 2 van de bijlage.

De tweede invalshoek is de ontwikkeling van de lastendruk als gevolg van de rioolheffing en de zuiveringsheffing voor huishoudens en bedrijven. De stijging van het totaal aan afvalwaterheffingen voor huishoudens ligt met 1,9% net iets boven de inflatie (1,5%). Voor bedrijven is de stijging lager dan de inflatie. Kijken we naar de rioolheffing, dan zien we dat deze voor eenpersoonshuishoudens 2,1% bedragen en voor meerpersoonshuishoudens 1,6% net boven de inflatie ligt. Voor agrarische bedrijven is de kostenstijging 1,4%, voor groothandel is sprake van een afname van 7,3%. De relatief kleine lastenstijging is het gevolg van beleidsmatige keuzes en heroverwegingen van geplande investeringen.

Het realiseren van kostenbesparingen gaat hand in hand met goede dienstverlening. Dat blijkt uit de resultaten van de benchmarks voor riolering³ en zuiveringsbeheer⁴. De prestaties en kwaliteit van dienstverlening in de waterketen zijn onverminderd goed. Er zijn nauwelijks calamiteiten, de riolering is continue beschikbaar en er is een hoge klantentevredenheid⁵. De inspanningen om doelmatiger waterbeheer tegen lagere kosten te realiseren heeft in de afgelopen jaren dus nog geen merkbare invloed gehad op de kwaliteit. Dat is iets waar gemeenten en waterschappen trots op mogen zijn.

Meer samenwerking tussen gemeenten en waterschappen

Gemeenten onderling en gemeenten en waterschappen werken bij verschillende werkprocessen met elkaar samen. Bij het monitoren maken we onderscheid tussen enerzijds beleidsvoorbereiding en investeringsprogrammering en anderzijds de uitvoering van operationele taken. De schaal van samen werken en de keuzes die in het kader van het uitwerkingsproces aan de orde zijn, verschillen tussen deze twee soorten processen. Gemeenten en waterschappen geven volop invulling aan de regionale uitwerking van het bestuursakkoord water. Op veel onderdelen in het beheer van de afvalwaterketen wordt er in toenemende mate samengewerkt.

---

³ www.riool.net/benchmark

⁴ <http://www.uvw.nl/producten-transparante-overheid-1.html>

⁵ Het riool gewaardeerd 2013, Stichting RIONED:
<http://www.riool.net/riool/shopping/product/show.do?itemid=6263>

Het grootste deel van de jaarlijkse kosten in het beheer van de afvalwaterketen hangt samen met keuzes die worden gemaakt in het proces van beleidsvoorbereiding en investeringsprogrammering. Zo'n 80% van de gemeenten werkt hierbij regionaal samen, ook met het waterschap, zie figuur 4. Bij de uitvoering van operationele taken loopt de mate van samenwerking meer uiteen tussen de verschillende werkprocessen, zie figuur 5. Gegevensbeheer is bijvoorbeeld een werkproces dat in grote mate samen wordt opgepakt. Dat is ook van groot belang, want door goede systeem van monitoring en gegevensbeheer wordt het inzicht in de toestand en het functioneren vergroot en dat leidt dat maatschappelijk verantwoorde investeringen in het stedelijk watersysteem en de afvalwaterketen.

Nieuwe fase, nieuwe uitdagingen

Inmiddels hebben de regio's de overgang naar de volgende fase gemaakt. In de voorgaande jaren lag de focus op het vastleggen van de gezamenlijke ambitie en het maken van afspraken hoe dit ten uitvoer te brengen. In nagenoeg alle regio's is dit vastgelegd in akkoorden en we zien dat het aantal vastgestelde maatregelen ook in 2013 weer is toegenomen. Ten opzichte van vorig jaar zijn meer onderwerpen concreet in uitvoering zoals blijkt uit figuren 6 en 7. De nieuwe besturen van gemeente en waterschap (verkiezing 2015) staan voor de opgave om de ambities waar te maken. De komende jaren blijft de nadruk liggen op de uitvoering van maatregelen en doorwerking van de afspraken.

We zijn goed uit de startblokken gekomen. Tegelijkertijd valt te constateren dat er nog een uitdaging ligt om het hoge tempo vast te houden om de financiële doelen in 2020 te behalen. Daarnaast liggen er in de waterketen ook tal van kansen die bijdragen aan de gemeentelijke ambities op het gebied van duurzaamheid en energie. De uitdaging voor de komende (college-) periode ligt in het uitdiepen van de afspraken en samenwerking bij het hergebruik en inzameling van reststoffen. Ook worden nu mondjesmaat de kansen verkend om op lokaal niveau de kringlopen te sluiten. Voorbeelden hiervan zijn het benutten van restwarmte op de zuivering voor stadsverwarming of gezamenlijke vergisting van rioolslib en groenafval.

Tenslotte zien we dat de regionale samenwerking binnen de waterketen mogelijkheden biedt voor de drinkwaterbedrijven. De aard van hun primaire werkprocessen is vaak anders dan die van gemeenten en waterschappen, maar nu krijgen de waterketenpartners steeds beter in beeld waar kansen liggen voor uitwisseling van kennis en ervaring met het oog op kwaliteit, kosten en kwetsbaarheid.

Visitatiecommissie kijkt mee

In 2013 is door de Minister van I&M de visitatiecommissie waterketen aangesteld onder leiding van Karla Peijs. De visitatiecommissie heeft de opdracht gekregen om enerzijds de voortgang in beeld te brengen en anderzijds de regio's te stimuleren de samenwerking nog verder op te pakken. Begin dit jaar heeft de commissie een tussenrapportage uitgebracht, waarin de 50

samenwerkingsregio's zijn ingedeeld in koploper (17), peloton (23) of achterblijver (10)⁶. Met de achterblijvende regio's hebben inmiddels gesprekken plaats gevonden over verbetering van de aanpak, en waar nodig, aanscherpen van de ambitie. De visitatiecommissie richt zich met name op de beoogde kostenbesparingen bij gemeenten, waterschappen en drinkwaterbedrijven.

Begin juni heeft de Visitatiecommissie alle bestuurlijke trekkers van de regio's een brief gestuurd met een toelichting op de laatste fase van het visitatieproces. Hierin benadrukt de commissie dat de opgetelde ambities van de regio's niet de beoogde besparingen opleveren, zoals deze in het bestuursakkoord zijn geformuleerd. De commissie roept de regio's op om de ambities zo mogelijk naar boven toe bij te stellen. De regio's hebben tot medio september de tijd om reacties en aanvullingen aan te leveren bij de commissie. In de periode juni en juli zal de visitatiecommissie vijf werkbezoeken bij koplopers en peloton houden. Eind 2014 zal de commissie haar onafhankelijke beeld geven of met voortzetting van de huidige aanpak de gewenste kostenbeperking in 2020 haalbaar is.

Proces en ondersteuning

Bijeenkomsten en netwerk

Dit jaar staan er verschillende activiteiten op stapel om de samenwerkingsregio's te ondersteunen. Naast een serie bijeenkomsten voor de ambtelijke trekkers worden op 26 en 27 juni in Den Bosch en Zwolle twee bestuurlijke bijeenkomsten gehouden voor de betrokken bestuurders van gemeenten en waterschappen. Daarmee willen we de onderlinge dialoog de ruimte geven en met elkaar het gesprek aangaan over de bevindingen van de visitatiecommissie. Informatie over en een uitnodiging voor deze bijeenkomst is naar de bestuurlijke trekkers van de regio's verstuurd. De ambtelijke trekkers van de regio's hebben een digitale kopie ontvangen. Deze bijeenkomsten zijn onderdeel van het streven een *community* te realiseren waarin bestuurders elkaar snel kunnen vinden. Als gevolg van gemeenteraadsverkiezingen wordt de samenstelling van de VNG subcommissie water herzien. Aanvullend op de commissie zetten we een bestuurdersnetwerk op, mede rondom samenwerking in de waterketen. Hiermee ondersteunen we bestuurders met informatievoorziening, kennisuitwisseling en dialoog.

Kenniscoaches

Stichting RIONED en het ministerie van I&M faciliteren de kenniscoaches. Zij kunnen op verzoek ondersteunen bij het vinden van een oplossing voor vraagstukken die samenwerkende partijen hebben. Op de website van de Stichting RIONED (www.riool.net) vindt u meer informatie. Voor informatie en vragen kunt u terecht bij de coördinator van het programma Kenniscoaches, Gert Dekker, tel. 0318-631111 of gert.dekker@rioned.org.

---

⁶ Voor meer informatie over de visitatiecommissie, zie: <http://www.samenwerkenaanwater.nl/visitatie>

Kernteam en website

De ondersteunende activiteiten worden gecoördineerd vanuit het landelijke kernteam Samenwerking in de Waterketen. Voor meer informatie over de voortgang van de samenwerking en/of contact met het kernteam kunt u contact opnemen met Reginald Grendelman (06-23428685, reginaldgrendelman@VNG.nl) of Ruud van Esch (070-3519868, resch@uvw.nl).

Veel informatie over de samenwerking kunt u vinden op de website www.samenwerkenaanwater.nl waar we goede voorbeelden blijven delen. Hier kunnen discussies worden gevoerd en gevolgd. We leggen daarbij de koppeling met Twitter via #samenwaw.

Hoogachtend,
Vereniging van Nederlandse Gemeenten

J. Kriens
Voorzitter directieraad

Deze ledenbrief staat ook op www.vng.nl onder brieven.

Voortgang en resultaat aanpak afvalwaterketen

Stand van zaken voorjaar 2014

In het Bestuursakkoord Water (mei 2011) zijn afspraken gemaakt over onder andere het vergroten van de doelmatigheid in de waterketen. Onderdeel van deze afspraken is de aanpak voor de afvalwaterketen door gemeenten en waterschappen. De regionale uitwerking van de aanpak voor de afvalwaterketen is in volle gang. In het land vindt in circa 60 deelgebieden de regionale uitwerking van de afspraken van het bestuursakkoord plaats. Deze factsheet geeft inzicht in de voortgang en het tussentijdse resultaat (peildatum februari 2014).

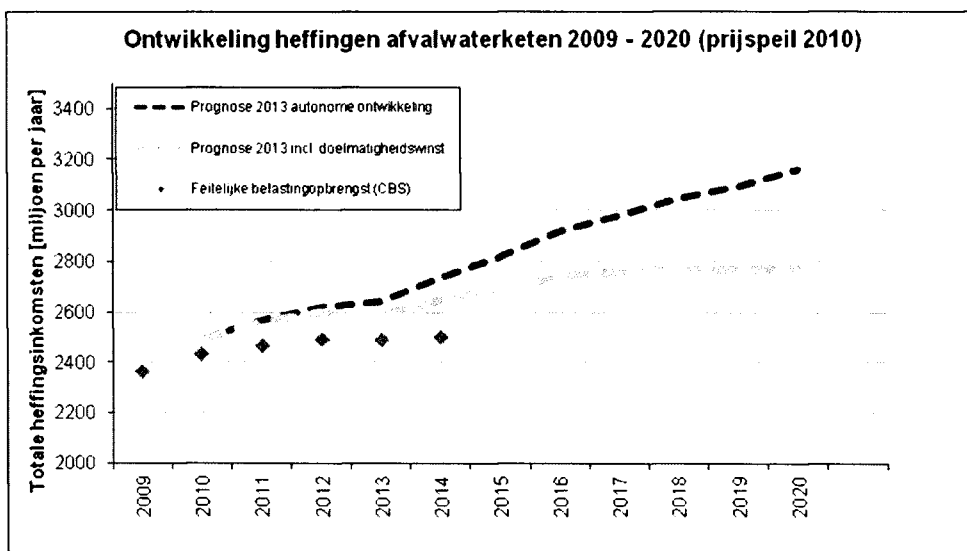
1. Doelmatigheidswinst en lastendruk

Een belangrijk doel van de afspraken in het Bestuursakkoord Water over de aanpak voor de afvalwaterketen is het realiseren van besparingen op jaarlijkse kosten. De besparingen lopen op tot € 380 miljoen in 2020 en zorgen voor een beperking van de kostenstijging, met als effect een gematigde lastenontwikkeling in de afvalwaterketen (riool- en zuiveringsheffing) voor burgers en bedrijven in de periode t/m 2020.

De figuren 1 en 2 geven een overzicht van de gerealiseerde en verwachte ontwikkeling van de riool- en zuiveringsheffing bij de 403 gemeenten en de 23 waterschappen. Hierbij zijn de gerealiseerde heffingsinkomsten van de riool- en zuiveringsheffing gerelateerd aan de prognose van de ontwikkeling van beide heffingen.

De prognose van de autonome ontwikkeling (rode lijn) is gebaseerd op het landelijk feitenonderzoek (2010), de prognoses van de waterschappen (2010) en de benchmark rioleringszorg (2010). De prognoses zijn ontwikkeld en getoetst in samenwerking met het Centrum voor Onderzoek van de Economie van Lagere Overheden (COELO). De prognose is conform de in het kader van Bestuursakkoord Water gemaakte afspraak (periodiek na 3 jaar) gecorrigeerd voor met name externe ontwikkelingen die zich tot en met 2013 hebben voorgedaan en waarop de gemeenten en waterschappen zelf geen invloed hebben. Voorbeelden van deze ontwikkelingen zijn de rentestand en als gevolg van de economische crisis toegenomen kwijtscheldingen en oninbaar verklaringen. De opgave van het bestuursakkoord resulteert in een prognose voor de ontwikkeling van de riool- en zuiveringsheffing langs de groene lijn.

Figuur 1: Ontwikkeling van de totale heffingsinkomsten voor de afvalwaterketen

De besparingen zorgen voor een beperking van de kostenstijging (minder meerkosten) en resulteren in een gematigde lastenontwikkeling in de periode tot 2020 van gemiddeld minder dan 2% per jaar (exclusief inflatie).

De figuren 1 en 2 laten zien dat de feitelijke stijging van de lasten voor de afvalwaterketen gematigder is dan in 2010 was voorzien. De besparingen op de heffingsinkomsten zijn zichtbaar en zijn sneller gerealiseerd¹. De besparingen lopen op in de periode tot 2020.

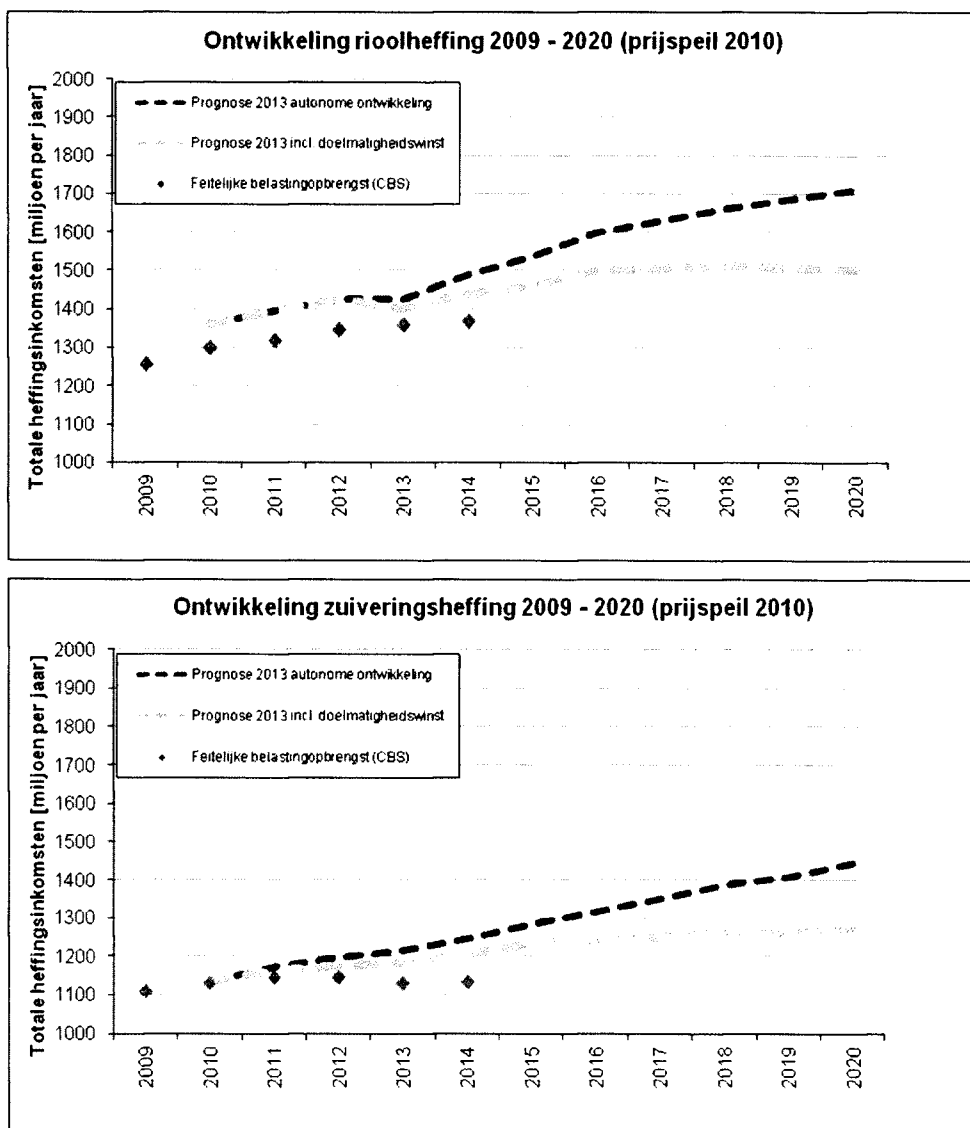
De besparingen bij de gemeenten worden mede veroorzaakt doordat de investeringen lager zijn dan gepland. Dat geldt vooral voor de verbeterinvesteringen. Het lijkt aannemelijk dat vooruitlopend op de afspraken in 2010 een pas op de plaats is gemaakt met (verbeter)investeringen. Door intensiever te meten en monitoren, worden het nut en de noodzaak van geplande investeringen beter in beeld gebracht. Omdat een deel van de maatregelen wel doelmatig zullen blijken, komen deze in de komende jaren wel tot uitvoering.

Voor de waterschappen geldt dat tot en met 2013 geen sprake is van verminderde investeringsuitgaven, maar wel van lagere exploitatiekosten. Een betere samenwerking met gemeenten en interne efficiencymaatregelen leveren een belangrijke bijdrage aan de besparingen.

¹ Rapportage lastenontwikkeling en doelmatigheidswinst 2010-2013, Werkgroep Financiële Doelmatigheid (Min I&M, RWS, IPO, VNG, UvW en VEWIN).

Figuur 2: Ontwikkeling van de rioolheffing (gemeenten) en zuiveringsheffing (waterschappen)

De figuren laten ook zien dat de besparingen niet kunnen voorkomen dat de kosten en daarmee de heffingsinkomsten in het beheer van de afvalwaterketen stijgen. De belangrijkste oorzaken van deze stijgingen zijn:

- Nieuwe opgaven als gevolg van heviger neerslag (klimaatverandering) en milieukwaliteitseisen (o.a. EU kaderrichtlijn water).
- De eerste aanleg van de riolering is in de meeste gevallen betaald uit de grondopbrengst en is dus in een keer ten laste gebracht van de koper van het gebouw. Voor de zuiveringsinstallaties geldt dat de eerste aanleg veelal deels door het Rijk werd gesubsidieerd. De vervanging van de infrastructuur wordt collectief en in zijn geheel betaald uit de riool- en zuiveringsheffing.
- Verbreding van de gemeentelijke watertaken in 2009 van afvalwater naar afvalwater, regenwater en grondwater.

Tabel 1 en figuur 3 geven de ontwikkeling van de lastendruk van een aantal maatgevende situaties (huishoudens en bedrijven) weer.

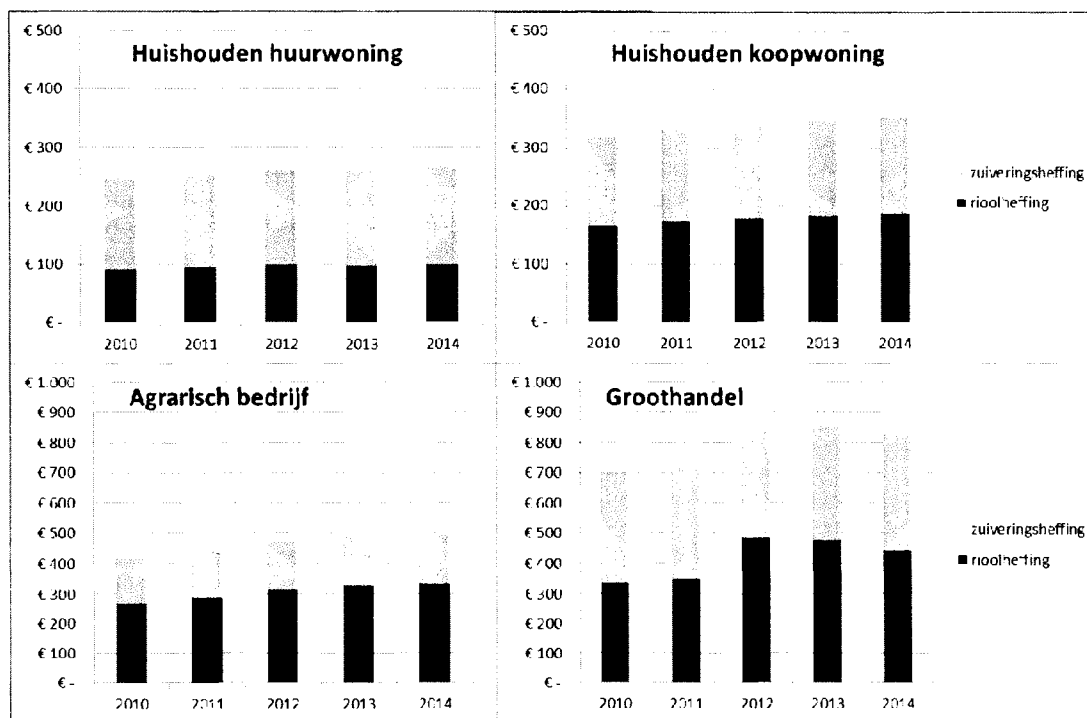
Tabel 1: Ontwikkeling lastendruk afvalwaterketen voor huishoudens en bedrijven²

Gemiddelde belastingdruk	2011		2012		2013		2014		2013-2014		
	riool	zuivering	riool	zuivering	riool	zuivering	riool	zuivering	riool	zuivering	totaal
Huishouden huurwoning [meerpersoonshuishouden]	€ 93	€ 158	€ 99	€ 161	€ 97	€ 164	€ 99	€ 167	2,1%	1,8%	1,9%
Huishouden koopwoning [meerpersoonshuishouden]	€ 173	€ 158	€ 178	€ 161	€ 183	€ 164	€ 186	€ 167	1,6%	1,8%	1,7%
Agrarisch bedrijf	€ 287	€ 158	€ 315	€ 161	€ 327	€ 164	€ 331	€ 167	1,4%	1,7%	1,5%
Groothandel	€ 348	€ 367	€ 483	€ 373	€ 476	€ 379	€ 441	€ 386	-7,3%	1,9%	-3,2%

Bron: COELO, april 2014

De stijging van de riool- en zuiveringsheffing voor huishoudens ligt net iets boven het niveau van de inflatie (2014: 1,5%), terwijl die voor de twee soorten bedrijven op of ruim onder inflatieniveau ligt. Voor de groothandel is sprake van een daling van de lastendruk.

Figuur 3: Ontwikkeling lastendruk afvalwaterketen voor huishoudens en bedrijven

² Belastingdruk in € per huishouden en per bedrijf in prijspeil van het betreffende jaar.

2. Voortgang en resultaten regionaal uitwerkingsproces

De regionale uitwerking van de aanpak voor de afvalwaterketen is in volle gang. De dialoog tussen gemeenten onderling, waterschappen onderling en tussen gemeenten en waterschappen wordt in het hele land gevoerd. Dit leidt tot concrete (bestuurlijke) afspraken over effectieve samenwerking bij de uitvoering van de beheertaken. In de afgelopen 3 jaar zijn al veel resultaten te zien. Gezien het karakter van het uitwerkingsproces zijn er regionale verschillen in tempo en diepgang. Een aantal (koploper)regio's ligt goed op koers om de doelen van het Bestuursakkoord Water te halen, terwijl andere regio's zich extra moeten inspannen om tot diezelfde resultaten te komen.

In de figuren 4 en 5 is een overzicht opgenomen van de voortgang en concrete resultaten van het regionale uitwerkingsproces. Het landelijk beeld is gebaseerd op een inventarisatie van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en Unie van Waterschappen (UvW) in februari 2014.

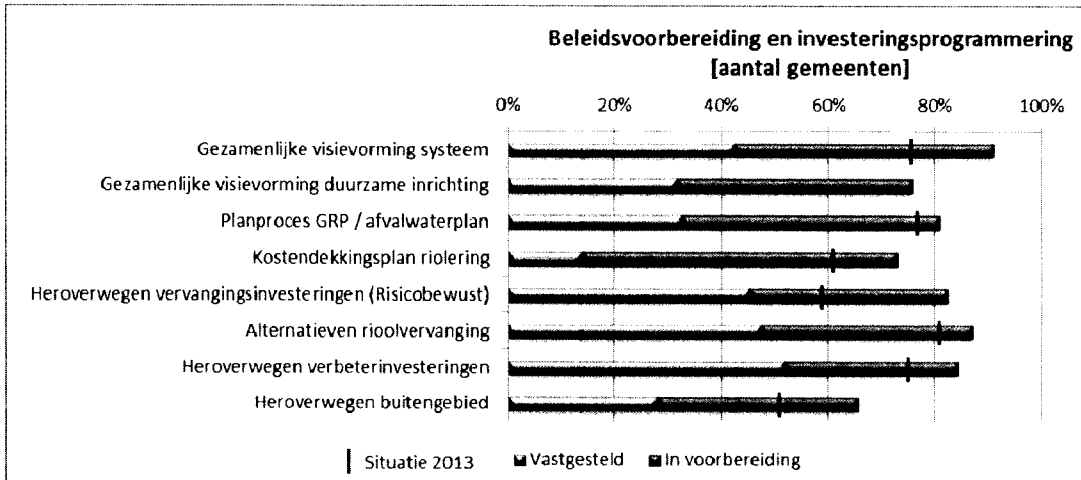
Samenvattend kan worden geconcludeerd dat het uitwerkingsproces het afgelopen jaar voortvarend is voortgezet, dat de noodzaak van samenwerking breed wordt gedragen en dat er belangrijke stappen voorwaarts zijn gezet in vergelijking met de situatie in februari 2013.

Bij de intensieve samenwerking tussen gemeenten onderling en met waterschappen kan onderscheid worden gemaakt tussen (a) beleidsvoorbereiding en investeringsprogrammering en (b) de uitvoering van operationele taken. Het karakter van de werkprocessen, de schaal van samen werken en de keuzes die in het kader van het uitwerkingsproces aan de orde zijn, verschillen.

Het grootste deel van de jaarlijkse kosten in het beheer van de afvalwaterketen hangt samen met keuzes die worden gemaakt in het proces van beleidsvoorbereiding en investeringsprogrammering.

Figuur 4 geeft een landelijk overzicht van verschillende onderdelen in het proces van beleidsvoorbereiding en investeringsprogrammering die samen worden uitgevoerd, uitgedrukt als percentage van het totaal aantal Nederlandse gemeenten. Bij processen waarvan dezelfde informatie ook vorig jaar is uitgevraagd, is aangegeven in welke mate in februari 2013 werd samengewerkt. Dit betreft het totaal van samenwerking die werd voorbereid en waarover reeds besluitvorming had plaatsgevonden.

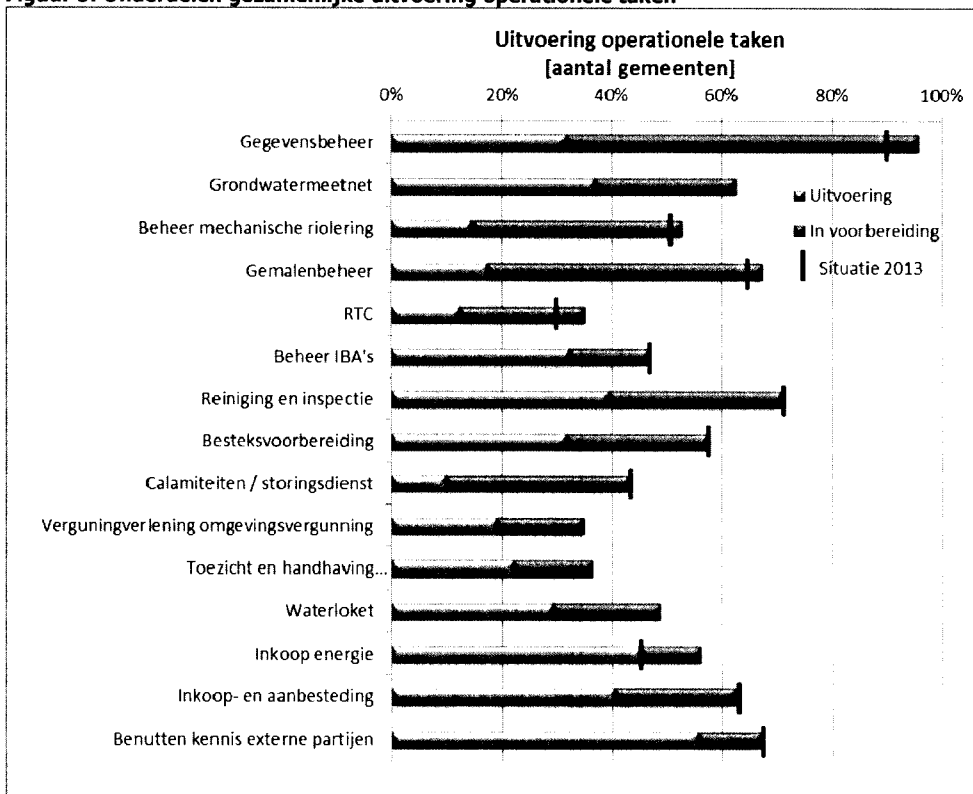
Figuur 4: Onderdelen gezamenlijke beleidsvoorbereiding en investeringsprogrammering

Het aantal regio's dat de verschillende onderdelen van beleidsvoorbereiding en investeringsprogrammering gezamenlijk invult, is in de periode van februari 2013 – februari 2014 verder gegroeid.

Figuur 5 geeft een overzicht van verschillende werkprocessen in de uitvoering van operationele taken die samen wordt uitgevoerd, uitgedrukt als percentage van het totaal aantal Nederlandse gemeenten.

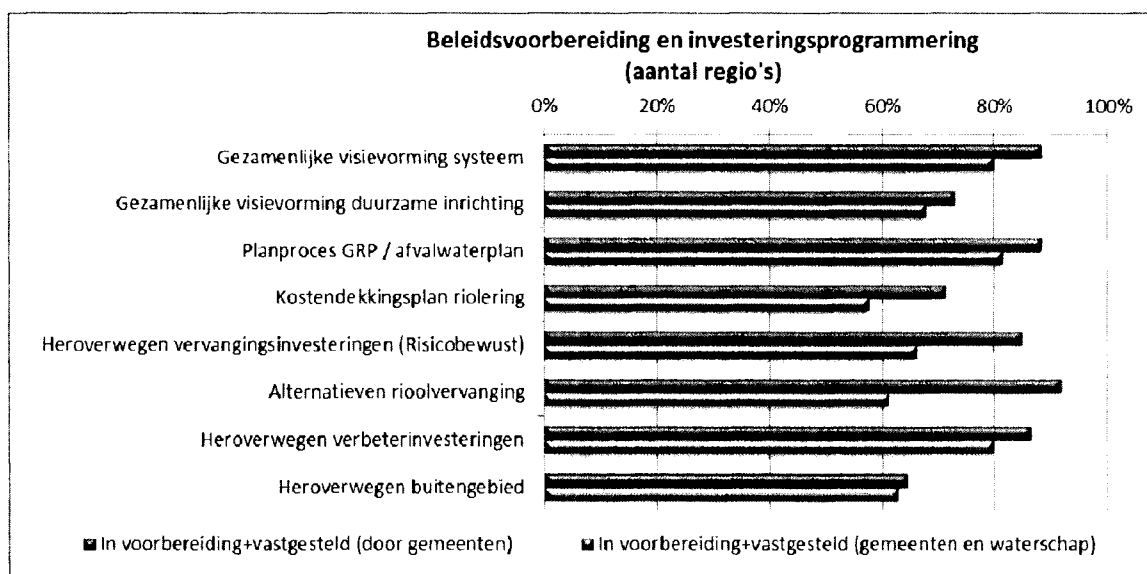
Figuur 5: Onderdelen gezamenlijke uitvoering operationele taken

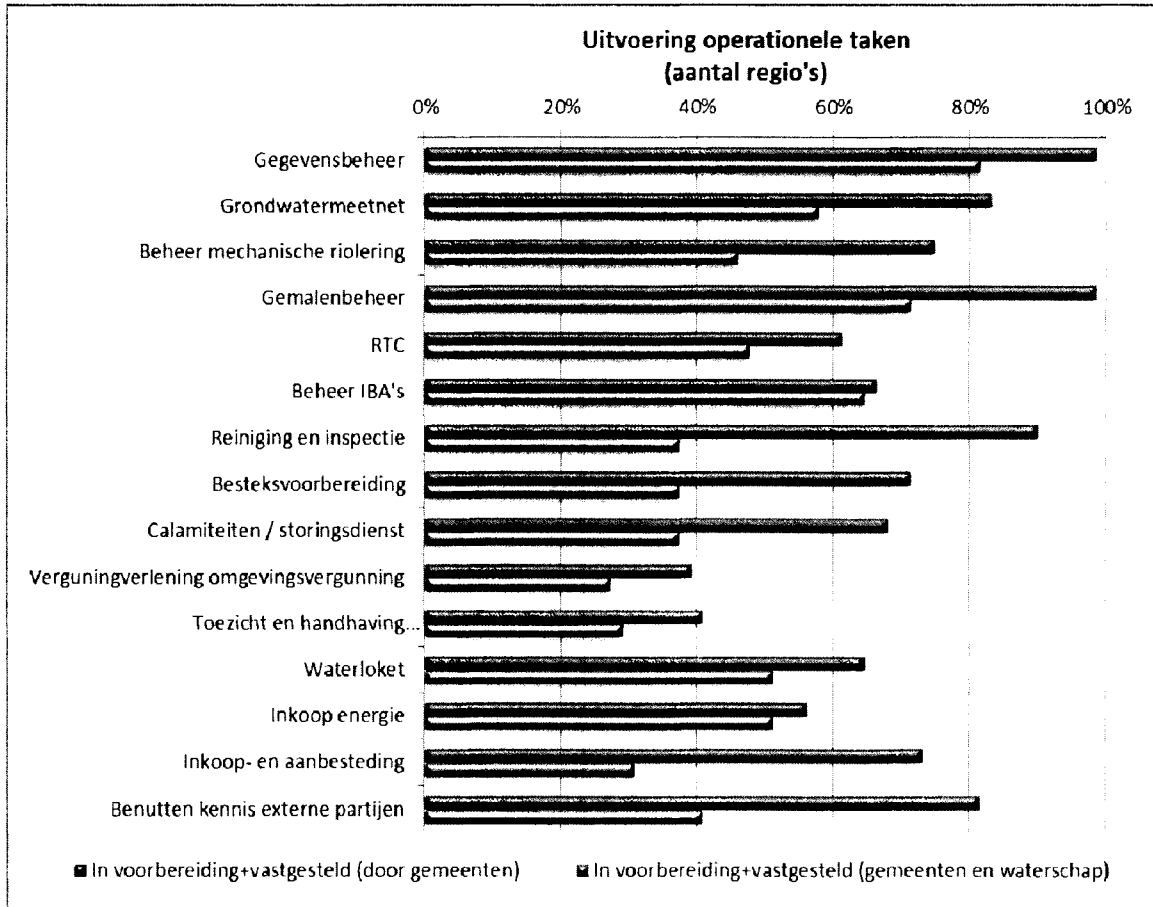
Het aantal regio's dat verschillende operationele taken gezamenlijk uitvoert, is in de periode van februari 2013 – februari 2014 verder gegroeid.

Figuur 6 en 7 geven een landelijk overzicht van de verschillende onderdelen van de beheertaken in de afvalwaterketen, waarbij onderscheid is gemaakt tussen het samen werken tussen gemeenten (onderling) en tussen gemeenten en het waterschap. Voor de individuele werkprocessen is voor beleidsvoorbereiding en investeringsprogrammering (figuur 6) en de uitvoering van operationele taken (figuur 7) aangegeven in welke mate gemeenten en waterschappen zijn betrokken.

Figuur 6: Betrokkenheid gemeenten en waterschap bij onderdelen beleidsvoorbereiding en investeringsprogrammering

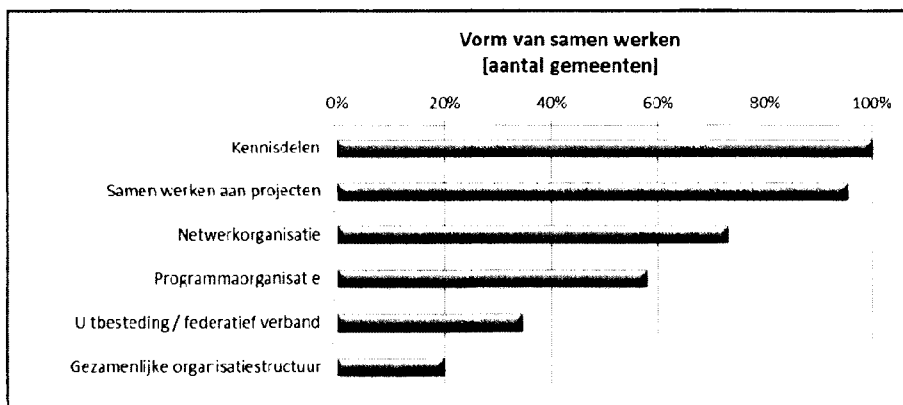

Figuur 7: Betrokkenheid gemeenten en waterschap bij onderdelen gezamenlijke uitvoering operationele taken

Figuur 8 geeft een overzicht van verschillende vormen waarin gemeenten en waterschappen samen werken, uitgedrukt als percentage van het totaal aantal Nederlandse gemeenten. Uit de figuur blijkt dat vrijwel alle gemeenten projectmatig samen werken en kennis delen met de waterschappen. Circa 60% tot 70% van de gemeenten werkt daarnaast samen in netwerk- resp. programmaorganisaties en circa 20% van de gemeenten werkt samen in een gezamenlijke organisatiestructuur.

Figuur 8: Vormen van samen werken gemeenten en waterschappen

Voortgang en resultaat aanpak afvalwaterketen

Stand van zaken voorjaar 2014

In het Bestuursakkoord Water (mei 2011) zijn afspraken gemaakt over onder andere het vergroten van de doelmatigheid in de waterketen. Onderdeel van deze afspraken is de aanpak voor de afvalwaterketen door gemeenten en waterschappen. De regionale uitwerking van de aanpak voor de afvalwaterketen is in volle gang. In het land vindt in circa 60 deelgebieden de regionale uitwerking van de afspraken van het bestuursakkoord plaats. Deze factsheet geeft inzicht in de voortgang en het tussentijdse resultaat (peildatum februari 2014).

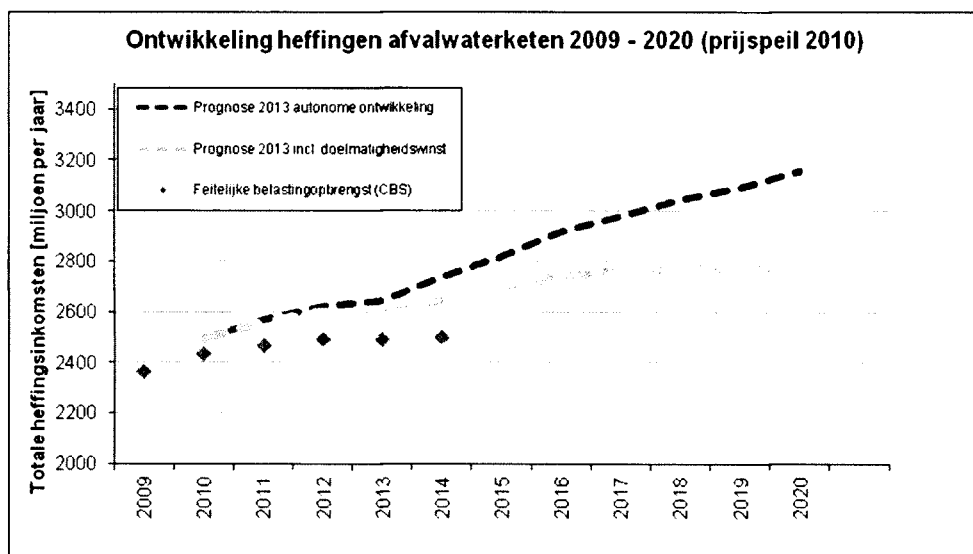
1. Doelmatigheidswinst en lastendruk

Een belangrijk doel van de afspraken in het Bestuursakkoord Water over de aanpak voor de afvalwaterketen is het realiseren van besparingen op jaarlijkse kosten. De besparingen lopen op tot € 380 miljoen in 2020 en zorgen voor een beperking van de kostenstijging, met als effect een gematigde lastenontwikkeling in de afvalwaterketen (riool- en zuiveringsheffing) voor burgers en bedrijven in de periode t/m 2020.

De figuren 1 en 2 geven een overzicht van de gerealiseerde en verwachte ontwikkeling van de riool- en zuiveringsheffing bij de 403 gemeenten en de 23 waterschappen. Hierbij zijn de gerealiseerde heffingsinkomsten van de riool- en zuiveringsheffing gerelateerd aan de prognose van de ontwikkeling van beide heffingen.

De prognose van de autonome ontwikkeling (rode lijn) is gebaseerd op het landelijk feitenonderzoek (2010), de prognoses van de waterschappen (2010) en de benchmark rioleringszorg (2010). De prognoses zijn ontwikkeld en getoetst in samenwerking met het Centrum voor Onderzoek van de Economie van Lagere Overheden (COELO). De prognose is conform de in het kader van Bestuursakkoord Water gemaakte afspraak (periodiek na 3 jaar) gecorrigeerd voor met name externe ontwikkelingen die zich tot en met 2013 hebben voorgedaan en waarop de gemeenten en waterschappen zelf geen invloed hebben. Voorbeelden van deze ontwikkelingen zijn de rentestand en als gevolg van de economische crisis toegenomen kwijtscheldingen en oninbaar verklaringen. De opgave van het bestuursakkoord resulteert in een prognose voor de ontwikkeling van de riool- en zuiveringsheffing langs de groene lijn.

Figuur 1: Ontwikkeling van de totale heffingsinkomsten voor de afvalwaterketen

De besparingen zorgen voor een beperking van de kostenstijging (minder meerkosten) en resulteren in een gematigde lastenontwikkeling in de periode tot 2020 van gemiddeld minder dan 2% per jaar (exclusief inflatie).

De figuren 1 en 2 laten zien dat de feitelijke stijging van de lasten voor de afvalwaterketen gematigder is dan in 2010 was voorzien. De besparingen op de heffingsinkomsten zijn zichtbaar en zijn sneller gerealiseerd¹. De besparingen lopen op in de periode tot 2020.

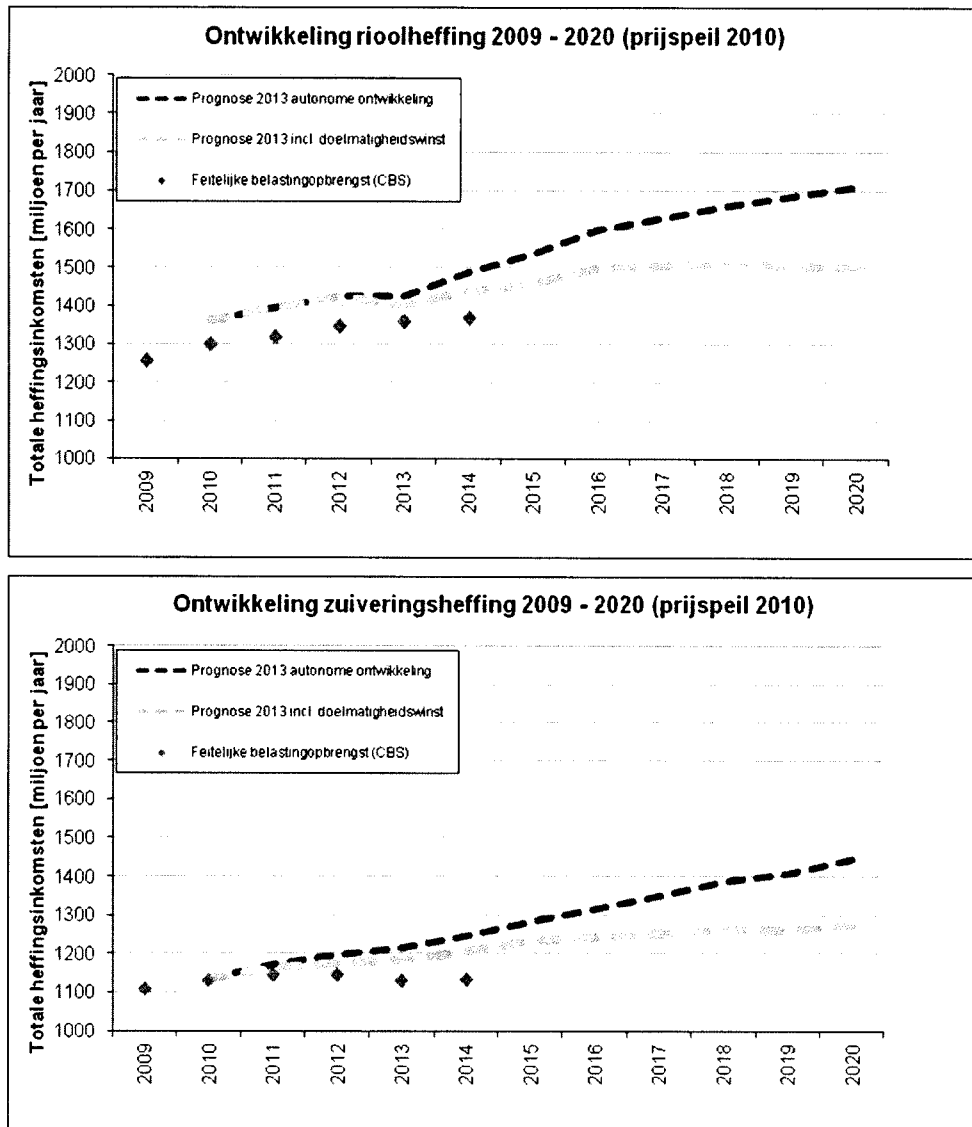
De besparingen bij de gemeenten worden mede veroorzaakt doordat de investeringen lager zijn dan gepland. Dat geldt vooral voor de verbeterinvesteringen. Het lijkt aannemelijk dat vooruitlopend op de afspraken in 2010 een pas op de plaats is gemaakt met (verbeter)investeringen. Door intensiever te meten en monitoren, worden het nut en de noodzaak van geplande investeringen beter in beeld gebracht. Omdat een deel van de maatregelen wel doelmatig zullen blijken, komen deze in de komende jaren wel tot uitvoering.

Voor de waterschappen geldt dat tot en met 2013 geen sprake is van verminderde investeringsuitgaven, maar wel van lagere exploitatiekosten. Een betere samenwerking met gemeenten en interne efficiencymaatregelen leveren een belangrijke bijdrage aan de besparingen.

¹ Rapportage lastenontwikkeling en doelmatigheidswinst 2010-2013, Werkgroep Financiële Doelmatigheid (Min I&M, RWS, IPO, VNG, UvW en VEWIN).

Figuur 2: Ontwikkeling van de rioolheffing (gemeenten) en zuiveringsheffing (waterschappen)

De figuren laten ook zien dat de besparingen niet kunnen voorkomen dat de kosten en daarmee de heffingsinkomsten in het beheer van de afvalwaterketen stijgen. De belangrijkste oorzaken van deze stijgingen zijn:

- Nieuwe opgaven als gevolg van heviger neerslag (klimaatverandering) en milieukwaliteitseisen (o.a. EU kaderrichtlijn water).
- De eerste aanleg van de riolering is in de meeste gevallen betaald uit de grondopbrengst en is dus in een keer ten laste gebracht van de koper van het gebouw. Voor de zuiveringsinstallaties geldt dat de eerste aanleg veelal deels door het Rijk werd gesubsidieerd. De vervanging van de infrastructuur wordt collectief en in zijn geheel betaald uit de riool- en zuiveringsheffing.
- Verbreding van de gemeentelijke watertaken in 2009 van afvalwater naar afvalwater, regenwater en grondwater.

Tabel 1 en figuur 3 geven de ontwikkeling van de lastendruk van een aantal maatgevende situaties (huishoudens en bedrijven) weer.

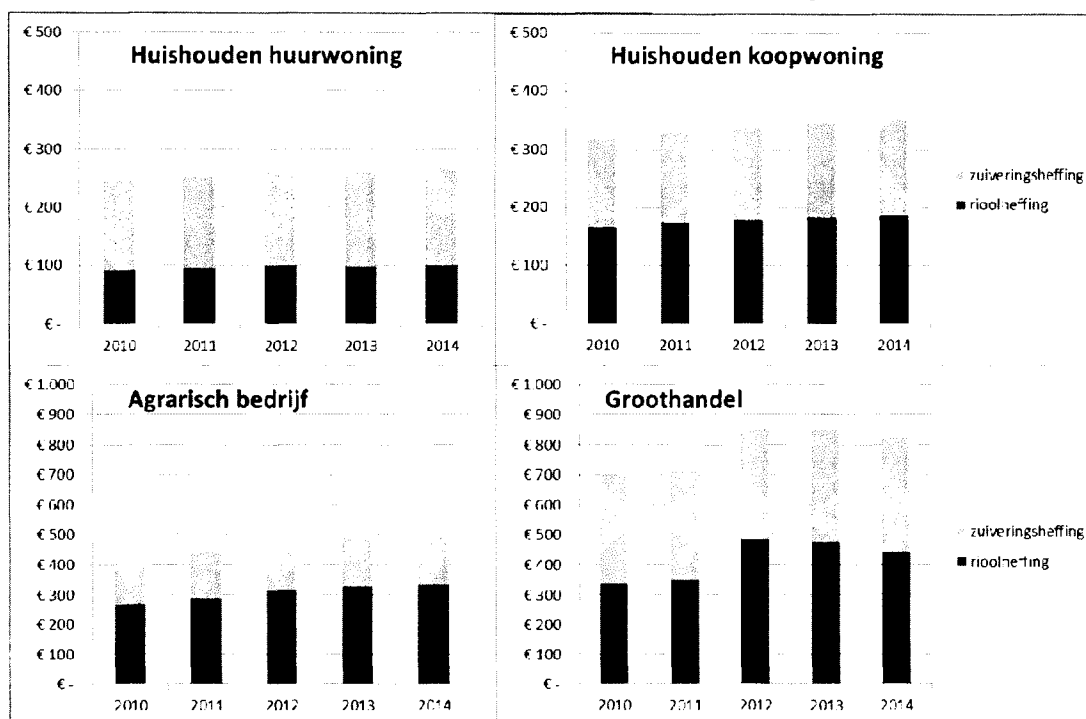
Tabel 1: Ontwikkeling lastendruk afvalwaterketen voor huishoudens en bedrijven²

Gemiddelde belastingdruk	2011		2012		2013		2014		2013-2014		
	riool	zuivering	riool	zuivering	riool	zuivering	riool	zuivering	riool	zuivering	totaal
Huishouden huurwoning [meerpersoonshuishouden]	€ 93	€ 158	€ 99	€ 161	€ 97	€ 164	€ 99	€ 167	2,1%	1,8%	1,9%
Huishouden koopwoning [meerpersoonshuishouden]	€ 173	€ 158	€ 178	€ 161	€ 183	€ 164	€ 186	€ 167	1,6%	1,8%	1,7%
Agrarisch bedrijf	€ 287	€ 158	€ 315	€ 161	€ 327	€ 164	€ 331	€ 167	1,4%	1,7%	1,5%
Groothandel	€ 348	€ 367	€ 483	€ 373	€ 476	€ 379	€ 441	€ 386	-7,3%	1,9%	-3,2%

Bron: COELO, april 2014

De stijging van de riool- en zuiveringsheffing voor huishoudens ligt net iets boven het niveau van de inflatie (2014: 1,5%), terwijl die voor de twee soorten bedrijven op of ruim onder inflatieniveau ligt. Voor de groothandel is sprake van een daling van de lastendruk.

Figuur 3: Ontwikkeling lastendruk afvalwaterketen voor huishoudens en bedrijven

² Belastingdruk in € per huishouden en per bedrijf in prijspeil van het betreffende jaar.

2. Voortgang en resultaten regionaal uitwerkingsproces

De regionale uitwerking van de aanpak voor de afvalwaterketen is in volle gang. De dialoog tussen gemeenten onderling, waterschappen onderling en tussen gemeenten en waterschappen wordt in het hele land gevoerd. Dit leidt tot concrete (bestuurlijke) afspraken over effectieve samenwerking bij de uitvoering van de beheertaken. In de afgelopen 3 jaar zijn al veel resultaten te zien. Gezien het karakter van het uitwerkingsproces zijn er regionale verschillen in tempo en diepgang. Een aantal (koploper)regio's ligt goed op koers om de doelen van het Bestuursakkoord Water te halen, terwijl andere regio's zich extra moeten inspannen om tot diezelfde resultaten te komen.

In de figuren 4 en 5 is een overzicht opgenomen van de voortgang en concrete resultaten van het regionale uitwerkingsproces. Het landelijk beeld is gebaseerd op een inventarisatie van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en Unie van Waterschappen (UvW) in februari 2014.

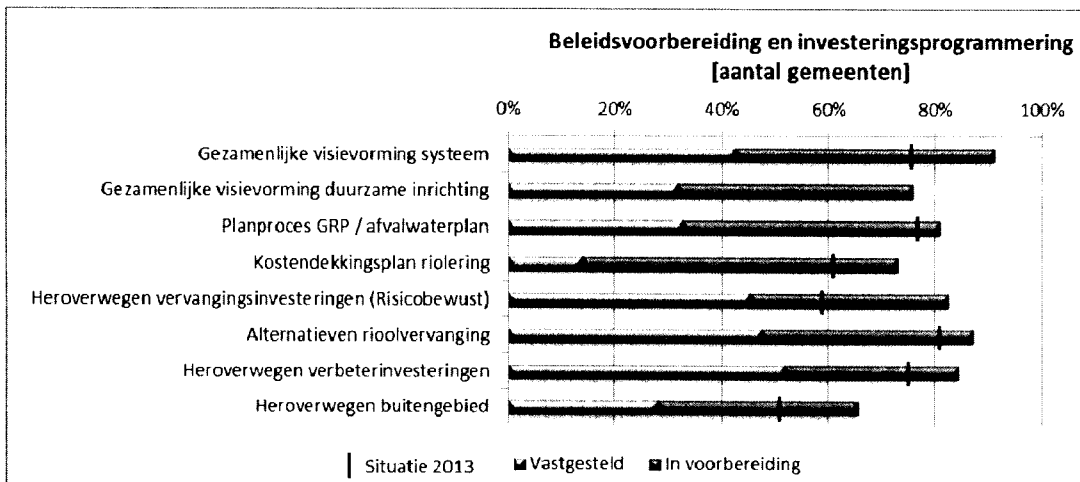
Samenvattend kan worden geconcludeerd dat het uitwerkingsproces het afgelopen jaar voortvarend is voortgezet, dat de noodzaak van samenwerking breed wordt gedragen en dat er belangrijke stappen voorwaarts zijn gezet in vergelijking met de situatie in februari 2013.

Bij de intensieve samenwerking tussen gemeenten onderling en met waterschappen kan onderscheid worden gemaakt tussen (a) beleidsvoorbereiding en investeringsprogrammering en (b) de uitvoering van operationele taken. Het karakter van de werkprocessen, de schaal van samen werken en de keuzes die in het kader van het uitwerkingsproces aan de orde zijn, verschillen.

Het grootste deel van de jaarlijkse kosten in het beheer van de afvalwaterketen hangt samen met keuzes die worden gemaakt in het proces van beleidsvoorbereiding en investeringsprogrammering.

Figuur 4 geeft een landelijk overzicht van verschillende onderdelen in het proces van beleidsvoorbereiding en investeringsprogrammering die samen worden uitgevoerd, uitgedrukt als percentage van het totaal aantal Nederlandse gemeenten. Bij processen waarvan dezelfde informatie ook vorig jaar is uitgevraagd, is aangegeven in welke mate in februari 2013 werd samengewerkt. Dit betreft het totaal van samenwerking die werd voorbereid en waarover reeds besluitvorming had plaatsgevonden.

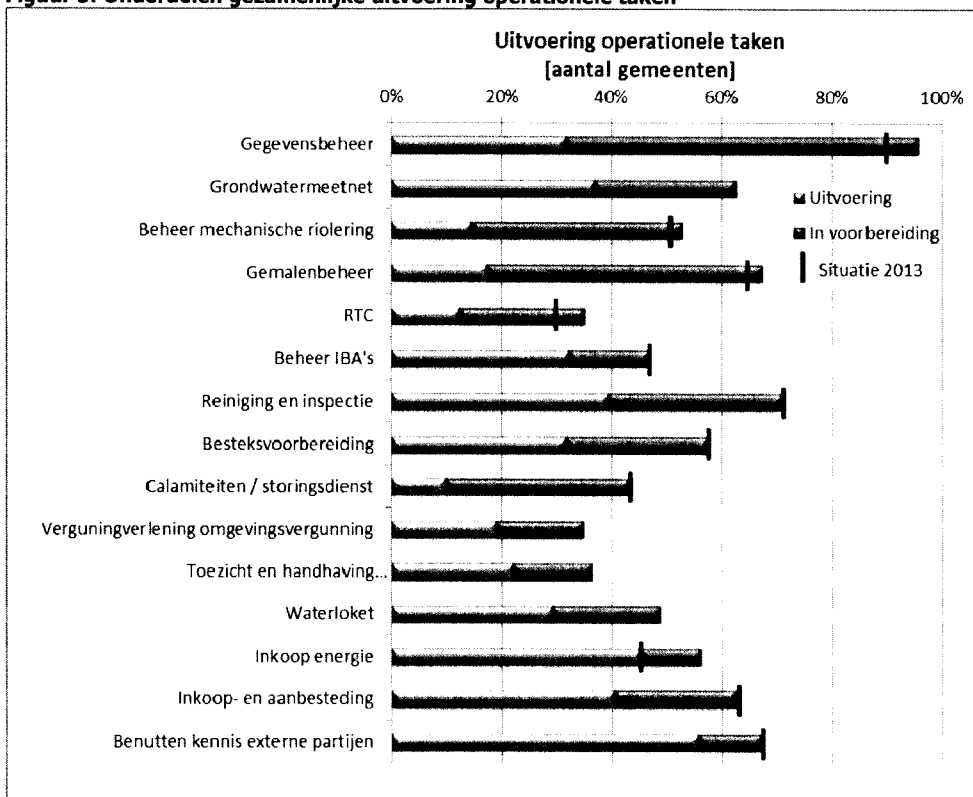
Figuur 4: Onderdelen gezamenlijke beleidsvoorbereiding en investeringsprogrammering

Het aantal regio's dat de verschillende onderdelen van beleidsvoorbereiding en investeringsprogrammering gezamenlijk invult, is in de periode van februari 2013 – februari 2014 verder gegroeid.

Figuur 5 geeft een overzicht van verschillende werkprocessen in de uitvoering van operationele taken die samen wordt uitgevoerd, uitgedrukt als percentage van het totaal aantal Nederlandse gemeenten.

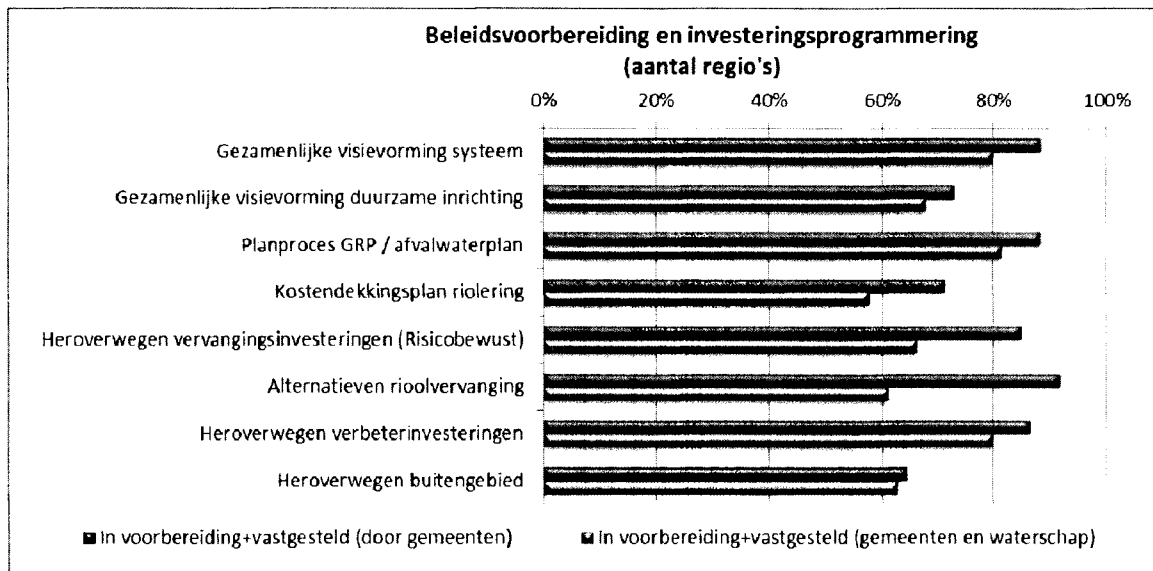
Figuur 5: Onderdelen gezamenlijke uitvoering operationele taken

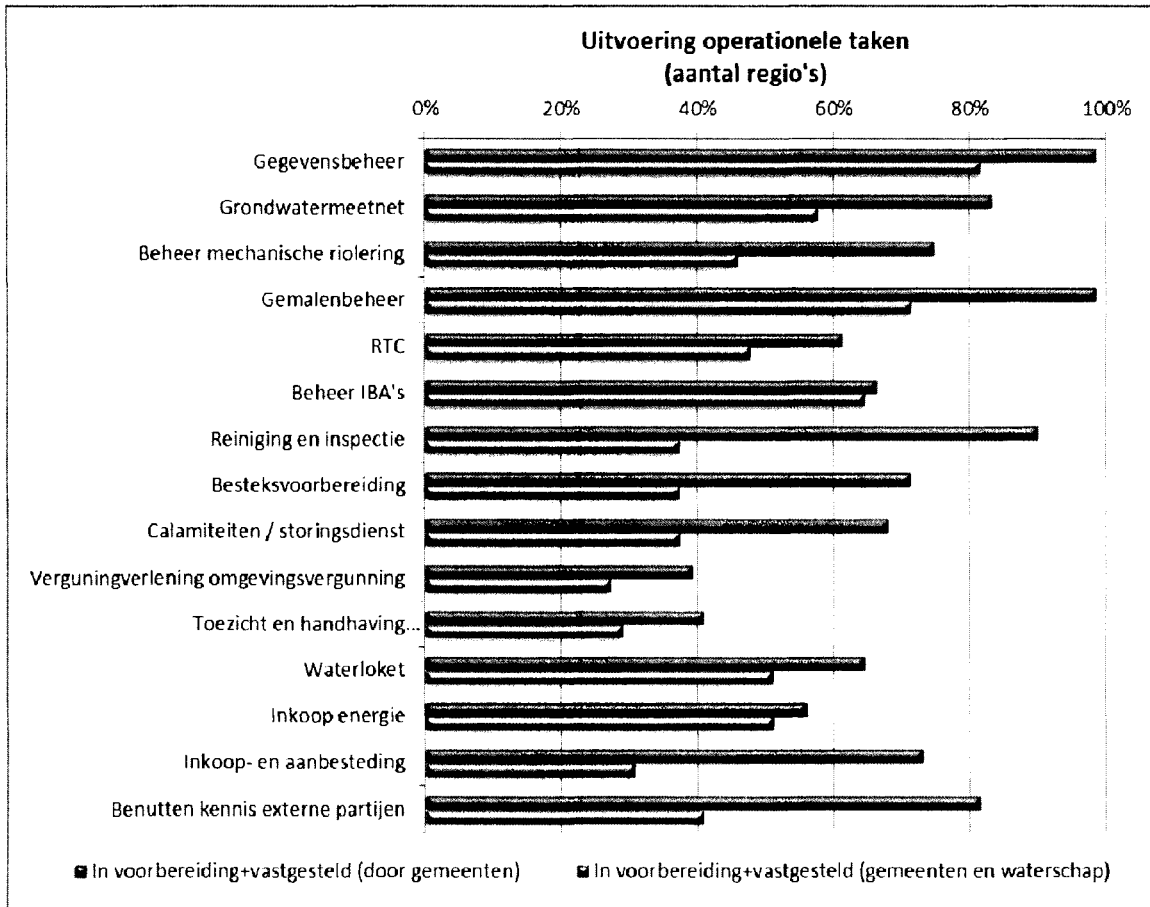
Het aantal regio's dat verschillende operationele taken gezamenlijk uitvoert, is in de periode van februari 2013 – februari 2014 verder gegroeid.

Figuur 6 en 7 geven een landelijk overzicht van de verschillende onderdelen van de beheertaken in de afvalwaterketen, waarbij onderscheid is gemaakt tussen het samen werken tussen gemeenten (onderling) en tussen gemeenten en het waterschap. Voor de individuele werkprocessen is voor beleidsvoorbereiding en investeringsprogrammering (figuur 6) en de uitvoering van operationele taken (figuur 7) aangegeven in welke mate gemeenten en waterschappen zijn betrokken.

Figuur 6: Betrokkenheid gemeenten en waterschap bij onderdelen beleidsvoorbereiding en investeringsprogrammering

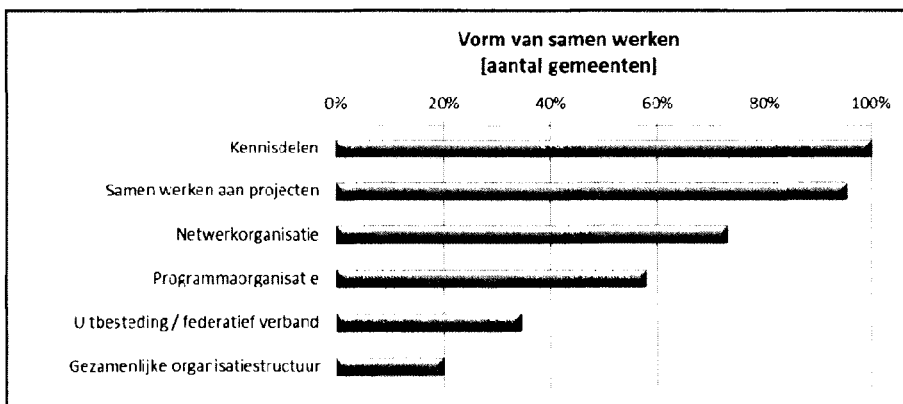

Figuur 7: Betrokkenheid gemeenten en waterschap bij onderdelen gezamenlijke uitvoering operationele taken

Figuur 8 geeft een overzicht van verschillende vormen waarin gemeenten en waterschappen samen werken, uitgedrukt als percentage van het totaal aantal Nederlandse gemeenten. Uit de figuur blijkt dat vrijwel alle gemeenten projectmatig samen werken en kennis delen met de waterschappen. Circa 60% tot 70% van de gemeenten werkt daarnaast samen in netwerk- resp. programmaorganisaties en circa 20% van de gemeenten werkt samen in een gezamenlijke organisatiestructuur.

Figuur 8: Vormen van samen werken gemeenten en waterschappen

Van: VNG <VNG@VNG.NL>
Verzonden: donderdag 5 juni 2014 14:58
Aan: Stadhuis
Onderwerp: Lbr. 14/045 - Voortgang samenwerking in de waterketen

**Brief aan de leden
T.a.v. het college en de raad**

informatiecentrum tel. (070) 373 8393	uw kenmerk	bijlage(n) 1
betreft Voortgang samenwerking in de waterketen	ons kenmerk ECFD/U201401092 Lbr. 14/045	datum 5 juni 2014

Geachte heer, mevrouw,

Gemeenten en waterschappen zijn in het afgelopen jaar weer meer gaan samenwerken in de afvalwaterketen. Hierdoor houden ze de lastenontwikkeling gematigd. Bovendien is de kwaliteit van dienstverlening gehandhaafd. Er is dus een goede prestatie geleverd.

De samenwerking in de regio's is in de volgende fase aanbeland. Van het gezamenlijk vaststellen van ambities en plannen zijn we in de uitvoering van maatregelen gekomen. Daar ligt voor bestuurders in de komende collegeperiode de taak om zorg te dragen dat we de ambities voor kwaliteitsverbetering en kostenbesparing in 2020 kunnen halen. Hoewel de lastenontwikkeling een positief beeld laat zien signaleert de Visitatiecommissie Waterketen dat dit niet vanzelfsprekend is en nog de nodige inspanning vraagt.

Klik of kopieer de link om de gehele ledenbrief te lezen:

- www.vng.nl/files/vng/brieven/2014/20140605_ledenbrief_voortgang-samenwerking-in-de-waterketen.pdf

Klik of kopieer de link om de bijlage te lezen:
www.vng.nl/files/vng/brieven/2014/attachments/20140604_bijlage-factsheet-voortgang-afvalwaterketen-voorjaar-2014.pdf

www.vng.nl/files/vng/brieven/2014/attachments/20140604_bijlage-factsheet-voortgang-afvalwaterketen-voorjaar-2014.pdf

www.vng.nl/files/vng/brieven/2014/attachments/20140604_bijlage-factsheet-voortgang-afvalwaterketen-voorjaar-2014.pdf

https://www.vng.nl/files/vng/brieven/2014/attachments/20140604_bijlage-factsheet-voortgang-afvalwaterketen-voorjaar-2014.pdf